

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

ENTSIKLOPEDIK MATERIAL

O.M.YULDASHEV, G.S.ISABOEVA

TOSHKENT- "IQTISODIYOT"- 2010

f.f.d., prof.B.Aliev umumiy tahriri ostida

Taqrizchilar: T.T.Alimardonov – s.f.d., TKTI dotsenti.

T.K.Karimov – f.f.n., TDIU dotsenti.

Tuzuvchilar:

© O.M.YUldashev, G.S.Isaboeva – ENTSIKLOPEDIK MATERIAL

Avtoritar boshqaruv – davlatning eng yuqori bo'finidagi siyosiy hokimiyatni yakka shaxsning qo'lida marakazlashuvi (avtokratiya – yakka shaxs tomonidan boshqarish) yoki jamiyatlardagi eng obro'li tor doiradagi guruh tomonidan (oligarxiya – ozchilik tomonidan boshqarish) boshqarishni anglatadi.

Jadid – arabchadan olingan bo'lib, “yangi usul” deb nomlanadi. Jadidchilik (XIX asr 80-yillaridan boshlangan) maktabdan, maorifdan boshlangan, so'ng matbuot, teatr, siyosatga o'tgan.

Demokratiya – “Demokratiya” so'zi xalq hokimiyati degan ma'noni anglatadi. Bu hukumat shakli, bu hayot yo'li, bu maqsad yoki ideal, ya'ni eng yuksak orzu va siyosiy falsafa. Bu termin xukumatning demokratik shakliga ega mamlakat uchun ham tegishlidir Demokratiya (ya'ni hukumatning demokratik shakliga ega mamlakat) fuqarolari hukumat ishida bilvosita yoki bevosita qatnashadilar. Bilvosita demokratiyada–bu ko'pincha “sof demokratiya” deb ham ataladi, odamlar o'z jamoalari uchun zarur qonunlar ishlab chiqish maqsadida bir joyda uchrashadilar.

Zamonaviy demokratiya – vakillik demokratiyasi hisoblanadi. Ma'lumki katta jamoalarda, ya'ni shaharlarda, barcha xalqni bir joyga yifib masala hal etishga imkon yo'q. SHuning uchun shunday jamoalarni fuqarolari qonunlari va boshqa masalalar bo'yicha qaror qabul qilishda ular tomonidan ishtirok etish uchun o'zlarining shaharlari yoki yurtlari bir guruhni saylaydilar. Fuqarolar tomonidan saylangan vakillar birlashmasi kengash (council), qonun chiqaruvchi xokimiyat (legislatura), parlament (parlament), yoki kongress (congres) kabi nomlar bilan ataladi. Xalq tomonidan mustaqil tarzda saylangan vakillar orqali boshqariladigan xalq xokimiyati ba'zida respublika xukumati yoki demokratik respublika deb ataladi.

Demokratiya xususiyatlari–bu har bir mamlakatda o'ziga xos tarzda o'zgarib turadi. Biroq demokratiya quyidagi asosiy xususiyatlari barcha demokratik davlatlar uchun bir xildir.

Demokratik parlamentarizm–parlamentning faoliyatini demokratik tamoyillar asosida tashkil etish tushuniladi. Buning uchun parlament keng demokratik saylovlar asosida tashkil etilishi kerak.

Demokratik tamoyillar–xalq hokimiyatchiligini amalga oshirishning asosiy tamoyillaridir. Bular hokimiyat va boshqaruv organlari chiqargan qarorlardan xalqning xabardorligi; ushbu qarorlar bajarilishi ustidan xalqning nazorati, qonun va qarorlarni qabul qilishda xalqning ishtiroki tamoyilidir.

Istiqlol–(arabcha ozodlik, mustaqillik, erkin bo'lish) inson, millat, davlatning erkin rivojlana olish imkoniyatlarini anglatuvchi tushuncha.

Mustaqillik – (arabchadan- tobe emaslik, ixtiyori o'zidalik, qaram emaslik) – erkin va ozod ravishda, boshqalarning rahbarligisiz ish yurita

bilish. Mustaqillik barcha jabhalarda munosabatlarni me'yor-mezonga soladi, har qanday kamsitish, tobelikni inkor etadi. Mustaqillik – o'zaro hurmat, bir-birlarini qadrlash, milliy va bashariy qadriyatlarga tayanib ish ko'rish, keng dunyoqarash va erin tafakkurga tayanib yashash, fikirlash, o'z hayotini o'zi tashkil etish imkoniyati va amaliyotini bildiradi.

Mustaqillikni saqlab, avaylash–istiqlolga erishgan xalq va millatning uni saqlab qolish sohasidagi asosiy vazifasi.

Mustaqillikni himoya qilish–istiqlolni asrab avaylash borasidagi faoliyatning tarkibiy qismi bo'lib, bu yo'lda faol, omilkor harakat qilishni, vatan, xalq xizmatiga shay bo'lishni anglatuvchi tushuncha.

Mustaqillikni mustahkamlash–istiqlolga erishgan har bir xalq, millatning ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, huquqiy, ma'naviy sohalaridagi asosiy vazifalardan biri: davlatning ichki va tashqi siyosatini amalga oshirishdagi bosh tamoyillar qatoriga kiradigan faoliyatni anglatuvchi tushuncha.

Ozodlik foyasi – mazlumlarni o'z erki uchun chorlaydigan. Qullik va qaramlikning har qanday ko'rinishlarini inkor etadigan umuminsoniy foya.

Ijtimoiy yo'naltirilgan bozor munosabatlari–bozorning o'z-o'zini tartibga solish foyasiga asoslanadi ya'ni, talab va taklif, narxning erkin shakllanishi va raqobatchilik bozorining shart-sharoitlarini belgilaydi. Ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodi erkin tadbirkorlikka, iste'mol tovarini ixtiyoriy tanlashga, bozordagi muayyan ahvoldan kelib chiqqan xolda tadbirkorlar imkoniyatlari belgilanishiga asoslanadi.

Taraqqiyotning "O'zbek modeli"–milliy davlatchiligimizning ijtimoiy–iqtisodiy va ma'naviy jihatdan kamol toptiruvchi o'z taraqqiyot yo'lidir. Taraqqiyotning "O'zbek modeli" besh tamoyilga asoslanadi.

Bozor iqtisodiyoti–tovar–pul munosabatlariga asoslangan va ularga iqtisodiy qonunlar asosida amal qiladigan iqtisod.

Bozor munosabatlari–sotuvchi va xaridor, ishlab chiqaruvchi va iste'molchi o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar.

Bozor qonunlari–pul vositasida bozordagi tovar ayirboshlashning mohiyatini ifoda etuvchi, uni boshqarib tartibga solib turuvchi iqtisodiy qonunlar majmuidir.

Ochiq bozor–mamlakatga tovar hamda xizmatlarning boshqa mamlakatlardan erkin keltirilib va chegaralanmagan holda oldi - sotdi qilinishi.

O'tish davri–taraqqiyotga to'siq bo'lgan avvalgi davlat siyosiy hayoti, ijtimoiy–iqtisodiy va ma'naviy negizlari bilan bofliq barcha mexanizmlariga javob beradigan yangi mexanizmlarni shakllantirishga ketadigan oraliq vaqt, davr.

Bilvosita demokratiyada–bu ko'pincha "sof demokratiya" deb ham ataladi, odamlar o'z jamoalari uchun zarur qonunlar ishlab chiqish maqsadida bir joyda

uchrashadilar. Bunday demokratiya qadimgi YUnonistondagi Afina shahar ko'rinishidagi davlatda amalga tadbqiq qilingan va hozirgi kunda yangi Angliya shahar majlisida ham qo'llanilib kelinmoqda.

«Amerika»cha modelda – erkin bozor munosabatlari ayniqsa kuchli rol' o'ynadi, davlat aralashmaydi.

«Yapon» va «Frantsuz» modellarida – xo'jalik faoliyatini tashkil qilishda davlatning ishtiroki anchagina katta.

«Nemis» va «Shved» – andozalarida ijtimoiy yo'nalish niqoyatda ustivor bo'ladi.

«Falaj» («Shok») holatida bozor sari borganligini ko'rsatdi, ya'ni bozor munosabatlariga sakraydi.

Davlatning bosh islohotchiligi tamoyili. Davlat–iqtisodiy o'zgarishlarning tashabbuskori va bosh islohotchisidir. Ijtimoiy jihatdan yo'naltirilgan hozirgi bozor–davlat tomonidan tartibga solib turadigan bozordir.

Dunyoviylik tushunchasi plyuralistik, ya'ni xurfikrlik tamoyiliga asoslanadi. Ijtimoiy–iqtisodiy taraqqiyotning dunyoviy tamoyili tomonidan dinning jamiyat hayotidagi o'rnini tushunish ham bafoyat muhim masala.

Demokratik jamiyatga o'tish – mavjud tizim – chegara (o'tish shartlari) – maqsadli tizim.

«Klassik» - yo'lning xususiyati shundaki, u uzoq tarixiy davr davomida amalga oshiriladi va u siyosiy sohada qancha burxonlar bo'lishiga qaramay asosiy o'tishning islohatlari iqtisodiy sohada amalga oshiriladi va bunda xususiy mulkchilik etakchi o'ringa ko'tarilishiga erishiladi.

Qadriyat – botliq, jamitya, narsalar, voqealar, hodisalar, inson hayoti, moddiy va ma'naviy boyliklarning ahamiyatini ko'rsatish uchun qo'llaniladigan tushuncha. Qadriyat deganda, inson va insoniyat uchun ahamiyatli bo'lgan barcha narsalar tushiniladi.

«Tamoyil» tushunchasi – yo'nalish, rus tilida qo'llaniladigan «tendentsiya» so'zi esa, asli lotinchadan kelib chiqqan bo'lib, «tamoyil» atamasining muqobilidir. Prezident I.A.Karimov asarlarida «tamoyil» va «yo'nalish» so'zlari sinonim sifatida qo'llanib kelinmoqda.

Milliy qadriyatlarni asliga keltirish va rivojlantirishda xalqimizning ko'p asrlik an'analari, madaniyati, urf–odatlari, har–xil bayramlari, boy qadimiy me'rosi o'zining alohida o'rni va ahamiyatiga ega. Madaniy–ma'naviy merosimiz, asriy an'alar–o'tmishdan, avlod– ajdodlarimizdan bizlarga etib kelgan, bugungi hayotimiz uchun xizmat qilayotgan eng katta ma'naviy boylik, buyuk hazinadir.

Mintaqaviy qadriyatlar – ular muayyan jufrofiy mintaq xalqlariga, masalan, Markaziy Osiyo xalqlariga xos bo'lgan moddiy, ijtimoiy, ma'naviy

boyliklardir. Bunday qadriyatlar ayniqsa, bu o'lkadagi mutafakkirlarning tabiiy - ilmiy, badiiy meroslarida yaqqol ko'rinadi.

Umuminsoniy qadriyatlar – ular butun insoniyatga, jahon xalqlariga tegishli bo'lgan ilm–fan, iqtisodiy (moddiy), siyosiy, ijtimoiy, ahloqiy, badiiy, diniy, xurfikrlik boyliklaridan iborat.

Demokratik ong – kishilarning ozodlik, erkinlik, ijtimoiy adolat, fikrlar xilma-xilligi, oshkoralik va muloxazalar erkinligi haqidagi xis-tuyfulari, qarashlari, foyalari, nazariyalarning majmuidir. Demokratik ong ham yangi xodisa, ammo chuqur tarixiy ildizlarga ega. Xalqning ozodlik, erkinlik, adolat, oshkoralik, muloxazalarining xilma-xilligi haqidagi o'ziga xos intilishlari, qarashlari udumlari asosida bunday ongning tarixiy zaminlari bor.

Fenomen – favqulodda (kamdan–kam uchraydigan) hodisa.

Qonun ustivorligi – ushbu tamoyilning mazmuni shuni anglatadiki, qonun ijtimoiy hayotning barcha soxalarida qat'iy xukmron bo'ladi. YA'ni hech kim, xech bir davlat organi, mansabdor shaxs, tadbirkor yoki boshqa bir fuqaro qonunga bo'ysunishi, ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy munosabatlar faqat qonun bilan tartibga solinadi; uning barcha ishtirokchilari esa, hech bir istenosiz, huquq normalarini buzganligi uchun javobgarlikka tortilishi kerak. Huquqiy normalarni tadbiiq etishda konstitutsiya va qonunlarning normalari boshqa huquqiy normalardan ustun turadi.

Qonun – oliy yuridik kuchga ega bo'lgan, davlatning qonun chiqaruvchi muassasasi tomonidan yoki aholi tomonidan to'fridan–to'fri, referendum o'tkazish talablariga muvofiq qabul qilingan va o'zida qonunning amal qilish xududi, muddati va shaxslar doirasida huquqiy munosabatlar sub'ektlari faoliyatining umumiy namunasini mujassamlashtirgan normativ–huquqiy xujjat.

Qonunchilik – 1) davlat tomonidan o'z funktsiyalarini amalga oshirishning asosiy usullaridan biri bo'lib, davlat hukumati organlari tomonidan qonunlar chiqarishda ifodalanadi;

2) ijtimoiy munosabatlarni to'la tartibga soluvchi huquqiy normalar yifindisi yoki ijtimoiy munosabatlarning bir ko'rinishi.

Qonunchilik palatasi – bu O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining quyi palatasidir. Qonunchilik palatasi saylov okruglari bo'yicha ko'ppartiyaviylik asosida saylanadigan bir yuz yigirma deputatdan iborat. Qonunchilik palatasining ishi palata barcha deputatlarning professional. doimiy faoliyat ko'rsatishiga asoslanadi.

Kuchli davlatdan kuchli jamiyat sari – mustaxkam iqtisodiy asosga ega bo'lgan, demokratik qadriyatlar qaror topgan, ma'naviy–ma'rifiy yuksaklikka erishgan va boshqaruvning demokratik uslublari shakllangan davlatdan jamoat va nodavlat tashkilotlari hal qiluvchi o'rin tutadigan jamoatchilik fikri, tashabbusi va davlat idoralari ustidan nazorati ustivor ahamiyat kasb etadigan, fuqarolar o'zini -

o'zi boshqarish idoralirining roli muttasil ortib boradigan jamiyatga o'tish kontsepsiyasi.

Kuchli davlat—omma faoliyatiga asoslangan kuchli boshqaruv tizimiga, rivojlangan iqtisodiyot, yuksak ma'naviyatga ega bo'lgan davlat. Bunday davlat mustahkam iqtisodiy, huquqiy va ma'naviy asosga ega bo'ladi. Uning qudrati fuqarolar hamjixatligi, jamiyatdagi do'stlik va bafrikenglik, xar bir fuqaroning onglilik darajasi, davlat boshqaruvidagi faol ishtirokiga asoslanadi.

Kuchli jamiyat—mustahkam negizning barqarorligi ta'minlangan, davlatning boshqaruvchilik faoliyati qisqarib, jamoat tashkilotlarining roli kuchaygan, fuqarolarning qonun asosida, ularning huquq va erkinliklari oliy qadriyatlarga aylangan jamiyat.

Konstitutsion hukumat—demokratik hukumat qonunga va ayniqsa yozma hujjat—konstitutsiyasiga asoslanadi. Konstitutsiyalar hukumatning vakolati va majburiyatlari ta'minlaydi. Shuningdek, ular qonunlar qanday tayyorlanishi va hayotga tadbiq etilishini ham o'zida aks ettiradi. Aksariyat konstitutsiyalar hukumatning vakolati va majburiyatlarini ta'minlaydi.

Konstitutsion burch—O'zbekiston fuqarolari Konstitutsiyada belgilab qo'yilgan, fuqarolar bajarishlari shart bo'lgan majburiyatlardir.

Parlament—frantsuzcha “ parle” gapirmoq so'zidan kelib chiqqan bo'lib, rasmiy so'zlashish joyi ma'nosini anglatadi. Parlament davlatning oliy vakillik organi hisobdanadi va qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Senati—O'zbekiston Respublikasi Oliy majlisining Senati (yuqori palatasi) xududiy vakillik palatasidir.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi—qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi hokimiyatlarning xujjatlari Konstitutsiyaga qanchalik mosligiga doir ishlarni ko'radi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Sudi—fuqarolik, jinoiy va ma'muriy sudlov ishlarini yurgizish borasida sud hokimiyatining oliy organi hisoblanadi. Oliy sud tomonidan qabul qilingan hujjatlar qat'iy va respublikaning barcha xududida bajarilishi majburiydir.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Xo'jalik sudi—xo'jalik sud ishlarini yuritish sohasida sud xokimiyatining oliy organidir.

Ma'naviyat—xalqimiz asrlar davomida e'zozlab kelgan uch buyuk qadriyatlardan asosiysi. Unda shaxs, millat o'z taraqqiyoti davomida to'plagan bilim va ma'nolar majmui o'z ifodasini topadi.

Ahloq—odob—xalqimiz asrlar davomida e'zozlab kelgan buyuk qadriyatlardan biri. Ahloq—odob shaxsning o'z—o'ziga, oila va jamiyat a'zolariga bo'lgan kundalik amaliy munosabatlarida namoyon bo'ladi

Dunyoviylik–ikki qarama qarshi qutbning oralifida joylashgan ma’naviy–madaniy xolat. Diniylikni ham, dahriylikni ham inkor etmaydigan, ularning har ikkalasini ob’ektiv ijtimoiy hodisa ekanligini anglatuvchi tushuncha piyuralistik ya’ni hurfikirlik tamoyiliga asoslangan.

Islom omili – hozirgi islomshunoslikda keng ishlatilayotgan tushuncha . SHarqda musulmon mamlakatlarining ijtimoiy siyosiy hayotida islom dinining siyosiy faollashuvi jarayonini ifoda etadi.

Milliy - ma’naviy negizlar – milliy ong, milliy ruhiyat, milliy furur, milliy o’zlikni anglash, milliy til, milliy hissiyot, milliy faxr - iftixor haqida gapirish kerak bo’ladi. Milliy ong milliy madaniyatning millat manfaati, millat istiqboli, millatning taraqqiyoti bilan bofliq bo’lgan tomonlari yifindisidir. Milliy ong milliy madaniyat negizida shakllanadi va rivojlanadi. Milliy madaniyat milliy ongga nisbatan ancha keng.

Milliy ruhiyat – millatning ichki holati, kechinmalari, his tuyfulari, ma’naviy dunyosi, o’y - fikrlari, maqsad va maslamlari, hamda qadriyatlari bilan bofliq mulohazalar majmusidir. Er yuzidagi har bir millat o’ziga xos irodasi, his–tuyfu, did, xulq, f’el–atvori, ko’ngil, qalb, yurak sirlari olamiga egadir.

Milliy o’zligini anglash – olamni bilish, unda ro’y berib turgan murakkab hodisa va jarayonlar mohiyatini ilmiy faximlab olish demakdir. Milliy jihatdan o’zini anglagan insongina mamlakati va millati oldida turgan asosiy maqsad–muddaolar nimadan iboratligini tushunib etadi, o’zining el–yurt oldidagi burchi va mas’uliyatini chuqur anglaydi.

Erkin saylovlar–xalqqa o’z liderlarini tanlash huquqini hamda liderlar va xalqqa o’z fikrlarini baxsli masalalarda erkin bildirish huquqini beradi. Saylovlarda saylangan shaxslar chindan ham xalqning vakillari ekaligiga ishontirish uchun vaqti - vaqti bilan uchrashuvlar o’tkazib turadilar. Saylanish imkoniyati bunday vakillarni xalq fikr irodasiga e’tibor berishlarini kafolatlash uchun ko’mak bo’ladi.

Fuqarolik mas’uliyati–jamiyatning demokratik rivojlanishi jarayonida erishgan yutuq va muvaffaqiyatiga fuqarolarning ongli munosabati, yutuqlarni yanada ko’paytirish va ulardan foydalanishda faol qatnashishi.

Fuqarolik jamiyati–Konstitutsiyaviy huquq nazariyasida ijtimoiy hayotning huquq va demokratiyaga asoslangan zaruriy va oqilona usuli, insonga uning iqtisodiy va siyosiy borliqning shakllarini erkin tanlash huquqi kafolatlanadigan, inson huquqlari qaror topadigan, mafkuraviy plyuralizm ta’minlanadigan ijtimoiy tuzum.

SHaxsni muntazam kamol toptirish–fuqarolik jamiyati asoslarini barpo etishning muhim sharti va tarkibiy qismi. SHaxsni rivojlantirish jarayonlari insonning salohiyat va maqsadlarini ro’yobga chiqarish borasida nafaqat davlat,

jamiyat ta'siri, balki shaxsning o'z sa'y - xarakatlarini faollashtirishni ham taqozo etadi.

Saylov tizimi – huquqiy me'yorlarda mustahkamlab qo'yilgan, shuningdek, davlat va jamiyat institutlari faoliyatlari tajribasida shakllangan vakillik organlari yoki ayrim rahbarlik vakilini saylashni o'tkazish va tashkil etishga doir tartibotdir. Saylovlar tizimi – siyosiy tizimning tarkibiy qismidir.

Referendum–lotincha so'z bo'lib, davlat va jamiyat hayotining eng muhim masalalarini xalq maslahatiga taqdim etish, umumxalq ovozig qo'yish degan ma'noni bildiradi.

Saylov huquqi–ikki xil ma'noda ishlatiladi. Birinchisi, saylovni tashkil etish va o'tkazishni tartibga soluvchi huquqiy me'yorlar yifindisidir; ikkinchi ma'nosi fuqarolarning saylov huquqi, ya'ni ovoz berish, saylanish, saylov davrida va boshqa tadbirlarda ishtirok etishdir.

Ombudsman–inson huquqlarini himoya qiladigan maxsus tashkilot. U inson huquqlarini turli ma'muriy organlardan himoya qilishni maqsad qilib qo'yadi.

Ko'p ukladli iqtisod–mulkchilikning turli shakllariga asoslangan bozor iqtisodiyoti. Bunda, asosan erkin bozor qonunlari va tamoyillari hukmronlik qiladi. Bozor iqtisodiyoti xilma–xil, bir biri bilan erkin raqobatlashadigan xo'jalik tuzilmalarini taqozo etadi, o'z tabiatiga ko'ra xilma–xil iqtisodiy asosga ega bo'lgan ishlab chiqarishdan iborat bo'ladi.

Import–ichki bozorda sotish uchun mamlakatga xorijiy tovarlar kiritish va xizmat ko'rsatish. Import miqdori va tarkibi mamlakatning xalqaro mehnat taqsimotida tutgan o'rni va milliy iqtisodiyot ehtiyojiga hamda uning eksport salohiyatiga bofliq.

Investitsiya–ishlab chiqarishni rivojlantirish maqsadida mamlakat yoki chet ellarda iqtisodiyotning turli tarmoqlariga uzoq muddatli kapital kirgizish.

Integratsiya, iqtisodiy integratsiya–mustaqil xo'jalik faoliyatining milliy, mintaqa va xalqaro miqyosda o'zaro birlashib yahlit xo'jalik tizimini tashkil etishi. Natijada iqtisodiyotning xalqaro darajada globallashuvi yuzaga keladi.

Inflyatsiya–talab va taklifning narxlar o'sishida namoyon bo'ladigan nomutanosibligi, iqtisodiyotda narxlarning umumiy darajasi o'sadi va pul muomalasi kanallari to'lib ketadi. Inflyatsiya bu muomalada keragidan ortiqcha pul paydo bo'lib, narx–navo o'sib, pul qadr–qiymati, ya'ni xarid qobiliyatining pasayishidir.

Kapital–o'zini–o'zi ko'paytiruvchi qiymat. Kapital doimiy va o'zgaruvchan, asosiy va aylanma kapitalga bo'linadi; sanoat kapitali, savdo kapitali, ssuda kapitali shakllarida faoliyat yuritadi.

Konvertatsiyalangan (erkin almashtiriladigan) valyuta—har qanday xorijiy davlatlar valyutalariga erkin va cheklanmagan miqdorda almashtirilishi mumkin bo'lgan valyutalar.

Kredit—pul vositalarini, tovar va xizmatlarni ma'lum ustama haq to'lab qaytarib berish sharti bilan biror muddatga qarzga berish.

Milliy valyuta—muayyan mamlakatning pul birligidir. Mamlakatda ichki muomala, quvvati va xolatiga qarab tashqi savdo va xalqaro hisob—kitob ishlarida qo'llaniladi.

Milliy daromad—moddiy ishlab chiqarish sohalarida bir yilda yangidan hosil qilingan qiymat yoki yalpi ichki maxsulotning ishlab chiqarish jarayonida iste'mol qilingan ishlabchiqarish vositalari qiymati chegirib tashlangandan so'ng qolgan qismi.

Moliya bozori—resurslarni taqsimlanishi va qayta taqsimlanishini ta'minlovchi moliyaviy tizim. Moliya bozori valyuta, real kapitallar, qimmatli qo'folar bozorlarini hamda fond birjalarini o'z ichiga oladi.

Monopoliya (yunoncha—mono—tanho, polio—sotaman)—iqtisodiyotning biron—bir sohasida yakka xukmronlik.

Mulkchilik—kishilar o'rtasida ishlab chiqarish vositalari va mehnat mahsulini o'zlashtirish yuzasidan paydo bo'lgan va tarixan aniq bir shaklda namoyon bo'luvchi ijtimoiy munosabatlar.

Narx (baho)—tovar qiymatining pul shakli; bozor iqtisodi mexanizmida amal qiluvchi iqtisodiy dastak.

Privatizatsiya—davlat mulkini, iqtisodiyotdagi davlat sektorini xususiylashtirish. Privatizatsiya davlat mulki monopliyasini tugatish, erkin tadbirkorlik tashabbusiga yo'l ochish, bozor iqtisodiyotini rafbatlantirish maqsadida amalga oshiriladi.

Pul—hamma tovarlar va xizmatlar ayirboshlanadigan, umumiy ekvivalent bo'lmish maxsus tovar, bozor iqtisodiyotining eng asosiy vositasi.

Raqobat—mustaqil tovar ishlab chiqaruvchilar o'rtasida qulay sharoitda ishlab chiqarish va yaxshi foyda keltiradigan narxda, katta hajmda sotish; umuman bozor iqtisodiyotida o'z mavqeini mustaxkamlash uchun kurash.

Devol'vatsiya—mamlakat savdo va to'lov balansining keskin yomonlashuvi, valyuta rezervlarining kamayishi, xalqaro valyuta bozorlarida milliy valyuta kursining pasyishi bilan bofliq holda milliy pul birligi qiymatining rasmiy tartibda pasaytirilishi.

Dotatsiya—davlat byudjetidan qaytarib bermaslik sharti bilan mablaif ajratish; iqtisodiyotga byudjet orqali ta'sir etish vositalaridan biri.

“Oila” – hayotning abadiyligini, avlodlarning davomiyligini ta’minlaydi, muqaddas urf–odatlarni saqlaydigan, shu bilan birga kelajak nasllari qanday inson bo’lib etishishlariga bevosita ta’sir ko’rsatadigan tarbiya o’chofi.

Oilaning ma’naviy olami – serqirra hodisa bo’lib, naiki oilaning jamiyatdagi siyosiy - ijtimoiy mavqeini, balki tarixiy taraqqiyotiga xos xususiyatlari, shuningdek, iqtisodiy imkoniyatlarini, demografik va etnografik an’analarini ham qamrab oladi.

“Soflom avlod uchun” – hukumatga qarashli bo’lmagan “Xalqaro xayriya jamfarmasi 1998 yilda tuzilgan.

“Oila ilmiy–amaliy markazi” – 1998 yil 2 fevrla O’zbekiston Respublikasi Xotin–qizlar qumitasi xuzurida tuzildi.

O’zbek oilasining fazilatlari – kattalarga izzat–ikrom, kichiklarga mehr–shafqat, ota–onalarga e’zoz, farzandlarga, mehr–sadoqat–bular insonni inson sifatida ulufaydigan, axloqiy, ma’naviy jihatdan go’zal va barkamol qiladigan qadriyatlardan bo’lib hisoblanadi.

Oilaning asosiy vazifasi – oila jamiyatdagi barcha ijtimoiy - siyosiy, iqtisodiy va ma’naviy islohotlarning ma’no - mohiyati, fuqaro uchun ahamiyatini oila a’zolari ongiga bevosita singdiradigan muqaddas dargohdir.

Mahalliy o’zin–o’zi boshqarish - (yoki munitsipal–munisipal–o’zini–o’zi boshqarish) deb, u yoki bu ma’muriy, hududiy birliklardagi aholining vakolatlarini ifodalovchi saylangan va uning ma’muriyati tomonidan amalga oshiriladigan mahalliy ahamiyatga ega bo’lgan ishlarni boshqarishga nisbatan aytiladi

O’z–o’zini boshqarish – bu tushuncha jamiyat ishlariga rahbarlik qilishning shunday tizimi bilan bofliqi, unda kishilar o’z faoliyatining asosiy masalalarini o’zlari hal etadilar, o’zlari uchun majburiy bo’lgan hulq atvor qoidalarini o’zlari ishlab chiqadilar va qabul qiladilar hamda ularga rioya etadilar.

Hokimlik instituti – milliy an’analaridan kelib chiqib tashkil etilgan. 1991 yil 18 noyabrda qabul qilingan O’zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining “O’zbekiston poytaxti–Toshkent shahrining maqomi va uni boshqarish tizimi to’frisida”gi Qaroriga asosan Toshkent shahrida vakillik va ijro etuvchi hokimiyatlarni o’zida mujassamlashtirgan Hokimlik instituti tashkil etildi. 1992 yilning boshida bunday amaliyot butun respublikada amalga joriy etildi.

Hokimiyat va boshqaruv tizimlari – davlat hokimiyati va boshqaruvni amalga oshiruvchi davlat organlari tizimidir.

Mahalla - (arabcha “mahalla”–joy, o’rin, makon)–O’zbekistonning muayyan tarixiy sharoitlarda, asrlar davomida shakllanib, faoliyat kursatayotgan, aholi yashaydigan ma’muriy–hududiy birlik–uyushma.

Obod mahalla – xalqimiz, millatimiz nafaqat ko'rkam, chiroyli, shu bilan birga, aynan tinchlik va osoyishtalik, o'zaro mehr–oqibat, ahillik, qut–baraka hukumron bo'lgan joydir.

Nodavlat va jamoat tashkilotlari–davlatga qarashli bo'lmagan, ammo ma'lum qonunlar yoki me'yoriy xujjatlarga bo'ysungan holda faoliyat ko'rsatadigan tuzilmalar nodavlat va jamoat tashkilotlari xisoblanadi.

“Partiya” – so'zi lotincha, “pars” – “qism”, “guruh” so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, u yoki bu jamiyatda mavjud bo'lgan ijtimoiy guruhlar, tabaqalar, katamlarning bir qismini, odatda ularning ilfor va eng faol qismini birlashtiradigan siyosiy tashkilotni anglatadi.

Siyosiy partiya – ijtimoiy sinf, tabaqa va guruhlarining tub manfaatlarini o'z faoliyatida ifoda etuvchi, ularni muayyan maqsad – manfaatlarini himoya qilish uchun kurashga qaratilgan siyosiy tashkilotdir.

Muxolifat–rasmiy hokimiyat bilan foyaviy va amaliy jihatdan raqobatlasha oladigan, amaliy takliflar kiritib biladigan, jamiyatimizning turli siyosiy qatlamlari manfaatlarining ifodachisi tariqasida maydonga chiqa oladigan bo'lishi kerak demakdir.

Fuqarolik institutlari–jamiyatda qaror topgan nodavlat tashkilotlaridir. Ular muayyan ijtimoiy–iqtisodiy, ma'naviy va siyosiy faoliyatni amalga oshiradilar.

Xususiy tashkilotlar–demokratik davlatlarda, individuallar va xususiy tashkilotlar mustaqil ish yuritishga harakat qiladi. Masalan ro'znoma va oynomalar xususiy tarzda boshqariladi. Davlat maktablari bilan xususiy maktablar ham faoliyat ko'rsatadi. Ko'plab korxonalar xususiy tarzda boshqariladi. Britaniya, SHvetsiya va ko'plab davlatlarda (ya'ni demokratik davlatlarda) sanoat va xizmat ko'rsatishni ayrim tarmoqlariga davlatning o'zi egalik qiladi. Totalitar davlatlarda esa hukumatning o'zi aksariyat uyushmalar va tashkilotlarni shakllantiradi va nazorat qiladi. Bu davlatlarda odamlar davlatning ruhsatisiz biror bir guruhga birlasha ham olmaydilar.

Vijdon erkinligi–bu fuqarolarning har qanday e'tiqod qilishi yoki hech qanday dinga e'tiqod qilmaslik huquqidir.

Ijtimoiy adolat – tamoyili jamiyat barqaror va to'laqonli rivojlanishi uchun o'ta zarur omildir. U birinchidan, shaxs, jamiyat, davlat aloqadorligida tenglik va o'zaro hamkorlikni taqozo etadi. Ikkinchidan, mazkur tamoyil shaxsning ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va huquqiy ne'matlardan bahramand bo'lishda teng huquqli bo'lishini ta'minlashga qaratilgan mezonlar va kafolatlarning mavjudligini bildiradi. Ijtimoiy adolatni ta'minlash xar bir huquqiy davlatning asosiy vazifalaridan biridir.

Inson omili–amalga oshirilayotgan barcha islohotlarning bosh yo'nalishi va samaradorligining pirovard natijasini belgilab beruvchi asosiy tamoyil. Inson omili tarkiban ikki muhim jihatni o'z ichiga oladi. Birinchi jihat O'zbekistonda jami ijtimoiy tuzilma, ta'lim va sofliqni saqlash, nafaqa bilan ta'minlash tizimini, axolini ekologik va boshqa xavf– xatardan himoya qilishdan iborat. Davlatning doimiy e'tiborini o'zida ifodalaydi. Ikkinchi jihat esa yalpi ijtimoiy taraqqiyot jarayonlarida shaxsning o'z ishtiroki, bunyodkorligi, yaratish zavqi, sa'y– harakatlari va shijoatini ifodalanishini nazarda tutadi.

Inson va fuqarolarning huquq va erkinliklari–insonga bekamu– kust yashash imkoniyatlarini beruvchi va iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, siyosiy sohalarda o'zining imkoniyat va talablarini amalga oshirishni ta'minlovchi huquqiy maqom. Inson va fuqarolarning huquq hamda erkinliklariga rioya etish O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy tuzumining asosidir.

Ijtimoiy hamkorlik–xilma–xil fikr va qarashlarga ega bo'lgan, turli millat, irq va dinga mansub shaxs va guruhlarining umumiy maqsad yo'lidagi hamjihatligi.

Inson huquqlari–odamlarning yashash va faollashib borishi uchun ularga berilgan huquqlardir.

Ijtimoiy fikr–aholining muayyan guruhlari, qatlami, tabaqalarining voqelikdagi turli xodisalar va harakatlarga nisbatan baholovchi munosabatidir. Bunday baho ma'qullash, qoralash yoki betaraf pozitsiyada namoyon bo'lishi mumkin.

Aholini ijtimoiy himoyalash–aholini bozor iqtisodiyotining salbiy ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlardan asrash, shu oqibatlarning aholi ijtimoiy iqtisodiy ahvoliga ta'sirini yumshatish.

Komil inson–ham milliy, ham bashariy mohiyatga ega bo'lgan, odamzotga xos eng yuksak ma'nva va jismoniy barkamollikni mujassam etgan, uni hamisha ezgulikka undaydigan oliyjanob foya asosida tarbiyalangan shaxs.

O'zbekiston Respublikasi Harbiy doktrinasi–(doktrina–ta'minot, nazariya) 1995 yil 30 avgustda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi tomonidan harbiy doktrina qabul qilingan. Bu hujjat davlatimizning harbiy siyosati asosida harbiy faoliyat hamda harbiy qurilishning yo'nalishlari va tamoyillarini belgilaydi.

“Evroosiyo Iqtisodiy hamjamiyati” (EOIX) tashkiloti–xavfsizlik va barqarorlikni mustahkamlash, integratsiya jarayonlarini faollashtirishga qaratilgan. A'zolari: Rossiya, Belorussiya, Qozofiston, Qirfiziston, Tojikiston va O'zbekiston.

Tashqi iqtisodiy siyosat–davlatning tashqi iqtisodiy faoliyati samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan maqsadlar, qoidalar va ularni amalga oshirish vositalari tizimi hamda mamlakatning siyosiy, ijtimoiy - iqtisodiy rivojlanish vazifalarini aks ettiradi.

Tashqi savdo—chet mamlakatlar bilan savdo—sotiq ishlarini yuritish, xorijga tovar chiqarish va xorijdan tovar keltirishni o'z ichiga oladigan savdo.

Diniy ekstremizm—ma'lum siyosiy maqsadlar yo'lida va maktabi ostida mutasaddilar yoki ularning irodasiga ko'ra ish ko'ruvchi guruhlar tomonidan olib boriladigan o'ta ashaddiy harakatlar va qarashlar majmuini anglatadi.

Diniy aqidaparastlik—siyosiy maqsadlar yo'lida mavjud ijtimoiy muammolarni ilk, ya'ni mazkur din paydo bo'lgan arkonlar asosida hal etmoq niyatidagi harakatlar va qarashlardan iborat. "Xizbut taxrir al-islomiya" tashkiloti asosiy maqsadi: tinch, osoyishta davlatda fuqarolar urushini vujudga keltirish, mamlakat iqtisodiy faoliyatini izdan chiqarish, millatlararo va dinlararo nizolarni qo'zlash, mamlakatga qurol aslaha va narkotik moddalarini olib kirib, fuqarolarning hayotiga rahna solish va pirovard natijada mavjud konstitutsiyaviy tuzumni afdarib tashlab, hokimiyatni egallashdan iborat.

Diniy bafrikenglik—xilma-xil diniy e'tiqodga ega bo'lgan kishilarning bir zaminga, bir Vatanda oliyjanob foya va niyatlar yo'lida hamkor va hamjihat bo'lib yashashi demakdir.

Shanxay Hamkorlik tashkiloti—SHHT—1996 yilda SHanxayda, 1997 yilda Moskvada bo'lib o'tgan Xitoy, Rossiya, Qozofiston, Qirg'iziston va Tojikiston davlat rahbarlarining sammitida harbiy sohada hamda chegara xududlarida o'zaro ishonchni mustahkamlash, qurolli kuchlarni qisqartirish to'frisida shartnoma imzolandi. SHu tariqa "SHanxay forumi" yoki "SHanxay beshligi" tashkiloti tuzildi. 2001 yil 14 - 15 iyun' kunlari Xitoydagi navbatdagi sammitda O'zbekiston Respublikasi unga teng huquqli a'zo bo'lib qo'shildi. "SHanxay forumi" nomi SHanxay hamkorlik tashkiloti deb o'zgartirildi.

Millataro totuvlik – milliy istiqlool mafkurasining asosiy foyalaridan biri, muayyan xudud, davlatda turli millat vakillarining bahamjihat yashashi, hamkorlikda faoliyat yuritishini ifodalovchi tushuncha.

Milliy munosabatlarni barqarorlashtirishning siyosiy yo'llari:

Birinchidan, davlat siyosatida barcha millatlarning extiyojlarini hisobga olish.

Ikkinchidan, qabul qilingan qonun va qarorlarda hamma millatlarning tengligi, boyliklardan teng foydalanish kabilar o'z ifodasini topadi.

Uchinchidan, millatlararo mojarolarni hal qilishda siyosiy vositalardan foydalanish.

Barqarorlik –1) jamiyat hayotining osoyishtaligi; 2) ijtimoiy uzum elementlarining uyfunligi; 3) jamiyatdagi ijtimoiy birliklar (millat, din, qatlam va boshqalar) vakillarining hamkorligi va hamjihatligi.

Banklar—kredit—moliya muassasasi, ularning eng asosiy vazifasi— vaqtincha bo'sh pul mablaflarini bir joyga to'plash, korxonalarga va umuman pulga

muhtojlarga kredit, ssuda berish, pul hisob–kitoblarini amalga oshirish, turli qimmatli qofozlar chiqarish, oltin va chet el valyutalari bilan bofliq masalalarni amalga oshiruvchi muassasa.

Biznes (inglizcha–business)–tadbirkorlik, tijorat ishlari bilan shufullanish, pul topish maqsadida biror ish bilan band bo'lish. Biznes - tovar ishlab chiqarish va uni sotish, xizmat ko'rsatish, transport va boshqa sohalardagi faoliyatdir.

Birja–standartlar yoki namunalar asosida savdo qilinadigan ommaviy tovarlarning muntazam ulgurji bozori (tovar birjasi) yoki qimmatli qofozlar, oltin, chet el valyutalari bozori (fond birjasi).

Bozor–sotuvchi bilan xaridor o'rtasida tovarni pulga ayirboshlash munosabati; tovarlar bilan oldi–sotdi munosabatlari, tovar ishlab chiqarish, tovar ayirboshlash va pul muomalasi qonunlariga binoan amalga oshiriladi.

Byudjet–davlat, viloyat, shahar, tuman, muassasa, tashkilot va boshqalarning ma'lum muddatdagi daromad va xarajatlarining pul xisobi.

Valyuta–(ital.Valuta, lotin. Voleze –qadrlanmoq, qiymat) mamlakatning pul birligi va uning tipi (oltin, kumush, qofoz) pulga tenglashtirilgan to'lov vositalari; pul xisob–kitoblarini taqozo etadigan xalqaro iqtisodiy ayirboshlash va boshqa aloqalarda qatnashadi.

Valyuta auksioni–chet el valyutasining milliy valyutaga kimoshdi savdosi orqali kelishilgan baholarda sotilishi.

Valyuta kursi–mamlakat pul birligining boshqa bir mamlakat pul birligida ifodalangan bahosi.

Valyuta rezervlari–Markaziy Bank va moliya organi ixtiyoridagi xalqaro hisob–kitob va to'lovlar uchun foydalaniladigan chet el valyutasi va oltin jamfarmalari.

Davlatning nazorat etilishi–demokratik davlatlar biror bir tarmofini juda kuchli bo'lib ketishini oldini oladigan turli xil tartibga solish ishlarini amalga oshiradi. Barcha demokratik davlatlarda, hukumat amaldorlari qonunga bo'ysunadilar va xalq oldida mas'ul hisoblanadi. Amaldorlar qonuniy hatti–harkatlari yoki boshqa bir qator sababli ishdan bo'shatiladilar.

Jahon valyuta tizimi–jahon bozorining rivojlanishi asosida shakllangan va davlatlararo bitimlar bilan mustaxkamlangan xalqaro pul - kredit munosabatlari.

Jahon bozori–xalqaro mehnat taqsimoti orqali bir–biriga boflangan mamlakatlar o'rtasidagi barqaror oldi–sotdi munosabatlari. Jahon bozori xizmat qiluvchi maxsus infratuzilmaga ega bo'lib, u xalqaro uyushmalar, banklar, birlashmalar, auksionlar, birjalar va har xil fondlardan iborat.

Islom fundamentalizmi–hozirgi islomdagi uch oqimdan (traditsionalizm va modernizm bilan birga) biri. Uning asosiy kontseptsiyasi islomning

fundamental printsiplariga, ya'ni islom dinidagi dastlabki fundamental foyalarga qaytish demakdir.

Islom traditsionalizmi–hozirgi islomdagi uch oqimdan (fundamentalim va modernizm) biri. Islom traditsionalizmi tarafdorlari o'rta asr aqidalariga izchil amal qilib, dinni har qanday isloh qilishlariga qarshi chiqadilar.

“Islom ekstremizmi”–musulmon mamlakatlari jamiyati hayotida va xukumat siyosatida farbdagi kuchli davlatlar ta'siriga va mustaqillikni yo'qotish xavfiga qarshi qadimgi islom foyalari va ideallarini qayta tiklash uchun harakat qilayotgan diniy siyosiy guruhlar. Eng ta'sirli eksterimistik guruhlardan biri “Musulmon brodarlari” (“Al–ixvon al–muslimin”) uyushmasidir.

Islom modernizmi–hozirgi islomdagi uch oqimdan (traditsionalizm va fundamentalizm bilan birga) biri. Islom diniy va ijtimoiy ta'limotini yangi zamon sharoitlariga muvofiqlashtirish, islom dinining siyosiy, huquqiy, ijtimoiy muammolariga ta'lluqli aqidalarni yangicha taqdim etish, xo'jalik hayotini tartibga solish va islom printsiplari asosida yangi taraqqiyot modellarini, yo'llarini ishlab chiqish.

Millataro totuvlik–milliy istiqlool mafkurasining asosiy foyalaridan biri, muayyan xudud, davlatda turli millat vakillarining bahamjihat yashashi, hamkorlikda faoliyat yuritishini ifodalovchi tushuncha.

Mehnat jamoalari–inson umrining asosiy qismi o'tadigan, uning tafakkuri, hayotga munosabati shakllanadigan ijtimoiy - ma'naviy muhitdir. Ular kishida jamoa ruhi, mehnatsevarlik, omilkorlik, adolat tushunchasi, mehr–oqibat tuyfularini tarbiyalaydigan o'ziga xos maskan.

Millatlararo totuvlik–bir jamiyatda yashab, yagona maqsad yo'lida mehnat qilayotgan turli millat va elatlarga mansub kishilar o'rtasidagi o'zaro hurmat, do'stlik va hamjihatlikning ma'naviy asosi.

Oltin zahirasi–mamlakatning markaziy bankida quyma (yombi) va tanga shaklida to'plangan markazlashgan oltin rezerf fondi.

Ommaviy axborot vositalari–gazetalar, jurnallar, axborotnomalar, axborot agentliklari, televideniya (kabelli, efirli televideniya) va radio eshittirishlar, hujjatli kino, axborot tizimi, shuningdek doimiy nomga ega bo'lgan, davlat tasarrufidagi, mustaqil va boshqa ommaviy davriy nashrlardir.

Oppozitsiya, muholifat–kelishmovchilik, qaramaqarshilik, ziddiyat ma'nosini anglatib, rasmiy siyosatga, davlat tuzumiga mos bo'lmagan nuqtai - nazar, alohida siyosiy yo'l deb tushunish mumkin. Oppozitsiya parlament doirasida, undan tashqarida va siyosiy partiyalar ichida bo'lishi mumkin.

Parlament fraktsiyasi–parlament uchun saylovlarda har bir partiya o'z a'zolaridan deputatlikka nomzodini qo'yib, ko'proq ovoz to'plash maqsadida kurashadilar. Siyosiy partiya a'zolaridan parlamentga deputat etib saylanganlari

o'z partiyasi siyosiy yo'lini o'tkazish uchun bir guruhga birlashadi. Bu guruh partiya fraktsiyasi deyiladi va parlament tomonidan fraktsiya sifatida ro'yxatga olinadi.

Prokuratura—(lotincha procure – famxo'rlik qilish) davlat tizimidagi mavjud jinoyat ishini qo'zfatuvchi, ayblovchi va sud jarayonida davlat nomidan ayblov olib borish vakolatiga ega bo'lgan organ.

Sud—muayyan davlat qonuni bilan mustahkamlangan protsessual tartibda jinoiy, fuqarolik, ma'muriy va boshqa kategoriyadagi ishlarni ko'rib chiqish va hal etishni amalga oshiruvchi davlat organi.

Soliqlar—davlatning korxona va tashkilotlaridan hamda aholidan undiriladigan pul mablaflari.

Tovar birjasi—bir yoki bir nechta xil tovar bilan ulgurji savdo - sotiqni amalga oshiruvchi tijorat korxonasi, bozor iqtisodiyoti infratuzilmasining ajralmas qismi. Tovar birjasi xo'jalik sub'ektlari o'rtasidagi oldi—sotdi aloqalarini yurgizadi.

Tovar—bozorda oldi—sotdi orqali ayirboshlanadigan mehnat mahsuli. Tovar shunday mahsulotki, u ishlab chiqaruvchilarning emas, balki boshqalarning talab ehtiyojlarini qondirish uchun yaratiladi.

Erkinlashtirish—mamlakatning demokratik jamiyatga o'tish va islohotlar o'tkazish jarayonida mavjud bo'ladigan turli to'siqlar, cheklashlar va yon berishga majbur etadigan omillardan qutilishga qaratilgan amaliy faoliyatdir. U demokratik jarayonlarning samarali rivojiga yangi kuch, quvvat va ilxom bafishlash imkoniyatini yaratadi.

Eksport potentsiali—chet elga tovar ishlab chiqarib sotish imkoniyati; korxonalar, tarmoqlar va ayrim mamlakatlarning xorijga tovar chiqarib, chet el bozorida raqobat qila bilish qobiliyati, shuning xisobiga valyuta to'play olishini anglatadi.

Yalpi ichki maxsulot (YAIM) – bu mamlakatning iqtisodiy faoliyatini umumlashtirib ifodalovchi natijaviy ko'rsatkichdir. U mazkur mamlakat xududida joylashgan barcha xo'jalik sub'ektlari tomonidan pirovard iste'mol uchun ishlab chiqarilgan mahsulot va xizmatlar qiymatini anglatadi.

Qimmatli qozozlar – aktsiyalar, obligatsiyalar, xazina majburiyatlari, depozit sertifikatlari, veksellar, xosilaviy qimmatli qozozlar—f'yucherslar, opyonlar va boshqa moliyaviy vositalar bo'lib, foyda olish, moliyaviy va boshqa manbalarni tadbirkorlik faoliyatiga etarli jalb qilishning asosiy yo'lidir.

Qimmatli qozozlar bozori—qimmatli qozozlarning muomalaga chiqarilishi, harakatlanishi va muomaladan chiqarilishi bilan bofliq bo'lgan jismoniy va yuridik shaxslar o'rtasidagi munosabatlar tizimidir.

O.M.Yuldashev, G.Isaboeva

**“O’ZBEKISTONDA DEMOKRATIK JAMIYAT QURISH
NAZARIYASI VA AMALIYOTI”** fanidan glossariy

Mazkur “O’zbekistonda demokratik jamiyat qurish nazarichsi va amaliyoti” fanidan glossariy TDIU “Xalqaro biznes” fakul’teti Ilmiy Kengashi qaroriga binoan tuzilib, nashrga tayyorlandi va chop etildi. Bosishga ruhsat etildi: 29.06.2010.

Bosma tobofi- 1,1 b.t. 100 nusxa

7000003, Toshkent shahri, O'zbekiston shox ko'chasi, 49 uy.

«I q t i s o d i y o t» - 2010